

OIKEUDENMUKAINEN ARVOSANA? Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan arvosanakäytännöistä¹

Tiivistelmä: Opiskelijoiden suoritusten summatiivinen arviointi on tärkeä osa oppimisen arviointia oikeustieteellisen koulutuksen alalla. Yliopistopedagogiikan alaan sijoittuvassa tutkimuksessa tarkastellaan Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan oikeusnotaaritutkintoon sisältyvien 17 pakollisen aineopintojakson arvosanakäytäntöjä. Kolme lukuvuotta kattavan tilastollisen aineiston pohjalta tehdään tiedekunnan nykykäytännön hyvistä ja huonoista puolista johtopäätöksiä yliopistopedagogisen kirjallisuuden tukemana.

Asiasanat: oikeustieteellinen koulutus, oikeusnotaaritutkinto, arvosanat, arvosana-asteikko, summatiivinen arviointi

---

I. Johdanto

1.1. Yleistä oikeustieteen opiskelusta ja arvosanakäytännöistä

Syksyn 2005 alusta Suomen yliopistolliset tutkinnot uudistettiin yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2004) perusteella siten, että pääsääntöisesti suoritetaan kolmivuotinen alempi korkeakoulututkinto ja kaksivuotinen ylempi korkeakoulututkinto. Oikeustieteen alalla nämä tutkinnot ovat kolmivuotinen oikeusnotaarin tutkinto ja kaksivuotinen oikeustieteen maisterin tutkinto.

Helsingin yliopistossa kolmivuotiseen eli 180 opintopisteen laajuiseen oikeusnotaarin tutkintoon sisältyy laaja joukko pakollisia perus- ja aineopintojaksoja. Itse asiassa 180 opintopisteen laajuiseen oikeusnotaaritutkinnon opinnoista 120 opintopistettä muodostavat 17 oppiaineen pakolliset aineopinnot. Nämä 17 oppiaineen opinnot ovat 3–13 opintopisteen laajuiset ja jokaiselle oppiaineelle on varattu kolmen vuoden aikana oma opetuskautensa, jonka aikana oppiaineen opetus- ja oppimisaktiviteetit järjestetään (teaching and learning activities, *Biggs – Tang 2007*, s. 52).

Nämä 17 oppiainetta ovat oikeustieteellisen tiedekunnan vahvistamassa, suosituksenomaisessa järjestyksessä opintopistelaajuuksineen seuraavat: oikeushistoria (5 op.), sopimusoikeus (7 op.), yleinen velvoiteoikeus (5 op.), kauppaoikeus (9 op.), esineoikeus (7 op.), perhe- ja jäämistöoikeus (6 op.), työoikeus (6 op.), maa-, vesi- ja ympäristöoikeus (6 op.), kansainvälinen yksityisoikeus (3 op.), rikosoikeus (11 op.), eurooppaoikeus (6 op.), prosessioikeus (13

---

¹ Artikkeliani ovat ystävällisesti kommentoineet professori *Sari Lindblom-Ylänne* ja dosentti *Jussi Matikkala*, joille esitän parhaimmat kiitokseni.

op.), valtiosääntöoikeus (5 op.), hallinto-oikeus (10 op.), oikeusteoria (7 op.), kansainvälinen oikeus (4 op.) ja finanssioikeus (10 op.). Näistä aineista kahdeksan ainetta eli sopimusoikeus, yleinen velvoiteoikeus, kauppaoikeus, esineoikeus, perhe- ja jäämistöoikeus, työoikeus, maa-, vesi- ja ympäristöoikeus sekä kansainvälinen yksityisoikeus ovat yksityisoikeuden laitoksen oppiaineita. Rikos- ja prosessioikeuden sekä oikeuden yleistieteiden laitoksen aineita ovat seuraavat viisi ainetta eli oikeushistoria, rikosoikeus, eurooppaoikeus, prosessioikeus ja oikeusteoria. Loput neljä ainetta eli valtiosääntöoikeus, hallinto-oikeus, kansainvälinen oikeus ja finanssioikeus ovat julkisoikeuden laitoksen aineita.

Oikeusnotaarin tutkintoon sisältyvien 17 pakollisen oppiaineen opetus- ja oppimisaktiiviteetit ovat pitkälti massaluentojen seuraamista ja itsenäistä tutustumista tenttikirjallisuuteen. Varsinaisen suoritusmerkinnän opiskelija saa pääsääntöisesti suoritettuaan kirjallisen tentin hyväksytysti, vaikkakin eräät oppiaineet, kuten kauppaoikeus, kansainvälinen yksityisoikeus, oikeushistoria, oikeusteoria ja kansainvälinen oikeus, ovat siirtyneet käytäntöön, jonka perusteella opintojakso voidaan suorittaa myös ilman perinteistä tenttisuoritusta. Tenttisuoritus voidaan nimittäin näissä aineissa korvata kokonaan osasuorituksilla, kuten luentokuulusteluilla tai kirjallisilla töillä.

Heti oppiaineen opetuskauden päätyttyä järjestetään oppiaineen päätenttikierros. Seuraava tenttikierros, jolle päätenttikierroksella hylättyjen toivotaan osallistuvan, järjestetään noin kuukauden kuluttua päätentistä. Tavoitteena on, että suurin osa opiskelijoista suorittaa opintojaksonsa näinä ajankohtina. Lisäksi järjestetään lukukausien aikana 2–3 muuta tenttikierrosta sekä kesällä yksi tenttikierros, joka siten sijoittuu täysin aineiden opetuskausien ulkopuolelle.

Jokaisen edellä mainitun pakollisen oppiaineen suorittamisesta opiskelija saa arvosanan, joka merkitään tutkintotodistukseen. Suoritusten arvostelussa käytetään Helsingin yliopiston konsistorin 24.3.2004 vahvistamaa yleistä kuusiportaista arvosana-asteikkoa, jossa arvosana 5 tarkoittaa erinomaista suoritusta, arvosana 4 kiitettävää suoritusta, arvosana 3 hyvää suoritusta, arvosana 2 tyydyttävää suoritusta ja arvosana 1 välttävää suoritusta. Mikäli opiskelijan suoritukselle annetaan arvosana 0, suoritus on hylätty. (Helsingin yliopiston konsistorin pöytäkirja 24.3.2004, 8 §.)

Oikeustieteellisen tiedekunnan tiedekuntaneuvosto on 9.6.2005 päättänyt, että tiedekunnassa noudatetaan seuraavia arvosanojen pisterajoja kirjallisuuskuulusteluissa: Hyväksytyt raja ja samalla arvosanan 1 raja on 50 % maksimipistemäärästä. Jos pistemäärä on 55 % maksimipistemäärästä, opiskelijan suoritukselle annetaan arvosana 2. Arvosanojen 3, 4 ja 5 osalta vastaavat pisterajat ovat 60 %, 65 % ja 70 % maksimipistemäärästä. Prosenttimääristä voidaan kuitenkin poiketa alaspäin, jos hylättyjen suoritusten määrä olisi kohtuuttoman suuri. (Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan tiedekuntaneuvoston pöytäkirja 9.6.2005, kohta 22.)

Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan arvosanojen pisterajat poikkeavat maamme kahden muun oikeustieteellisen tiedekunnan pisterajoista. Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta on määritellyt yleisen arvosteluasteikon, jossa arvosanojen 1–5 prosenttimääräiset alarajat ovat seuraavat: 50 %, 57 %, 64 %, 71 % ja 78 %. Lisäksi on tietyille maksimipistemäärille (20, 30, 40, 50 ja 60 pistettä) määriteltä hieman yleisestä arvosteluasteikosta poikkeavat asteikot. Esim. maksimipistemäärälle 50 arvosanojen prosenttimääräiset alarajat

ovat seuraavat: 50 %, 58 %, 64 %, 72 % ja 78 %. (Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan tiedekuntaneuvoston pöytäkirja 21.7.2005, liite 7.) Nämä asteikot ovat siis hieman ankarammat kuin Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa käytetty asteikko.

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnalla ei ole yhtä yleistä arvosteluasteikkoa, vaan 9 eri asteikkoa on määritelty 20–100 maksimipistemäärälle jokaisen kymmenluvun osalta. Hyväksytyn raja on aina 50 % maksimipistemäärästä. Muut rajat vaihtelevat seuraavasti arvosanataulukossa: arvosanan 2 alarajan vaihteluväli on 56,7–60 %, arvosanan 3 alarajan vaihteluväli 65–70 %, arvosanan 4 alarajan vaihteluväli 75–80 % sekä arvosanan 5 alarajan vaihteluväli 90–95 %. (Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan tiedekuntaneuvoston pöytäkirja 21.3.2005, kohta 13.) Lapin tiedekunnan arvosteluasteikko on siten selvästi Helsingin tiedekunnan asteikkoa ankarampi. Esimerkiksi 20 maksimipistemäärän tentissä saa 14 pisteellä Lapin tiedekunnassa arvosanan 3, kun taas Helsingin tiedekunnassa arvosana olisi 5.

1.2. *Teoreettinen viitekehys*

1.2.1. Eurooppalainen kehitys arvosanakäytäntöjen osalta

Bolognan prosessi ja sen myötä luotu eurooppalainen korkeakoulutuksen alue ovat synnyttäneet tarpeen luoda arvosanoille Euroopan laajuinen, vertailukelpoinen järjestelmä. Suomen liittyminen Bolognan julistukseen 19.6.1999 tarkoittaa, että Suomi on sitoutunut myös noudattamaan European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) -nimistä järjestelmää, jonka tarkoituksena on mahdollistaa opintojen vertailtavuutta ja siirrettävyyttä järjestelmään liittyneiden maiden välillä (ECTS Users' Guide 2004, s. 3). Tähän järjestelmään liittyy myös arvosteluasteikkoa koskevat periaatteet.

Voidaan panna merkille, että ECTS-arvosteluasteikko on seitsenportainen, kuitenkin siten, että hyväksytyjä arvosanoja on viisi. Hylättyjen suoritusten jako kahteen ryhmään on vieras Suomen oikeustieteellisissä tiedekunnissa käytetyille arvosteluasteikoille. ECTS-asteikon mukaan hylätyt suoritukset jaotellaan sellaisiin, joiden osalta vaaditaan vielä hieman työtä, jotta suoritus olisi hyväksyttävissä, sekä sellaisiin, joiden osalta vaaditaan huomattavaa lisätyötä hyväksyttävän arvosanan saavuttamiseksi.

Toiseksi arvosteluasteikon osalta määritellään eri hyväksytyjen arvosanojen normaalijakauma siten, että arvosanoja 1–5 annetaan normaalisti seuraavasti: arvosana 1 annetaan 10 %:n osuudelle hyväksytyistä, arvosana 2 annetaan 25 %:n, arvosana 3 annetaan 30 %:n, arvosana 4 annetaan 25 %:n ja arvosana 5 annetaan 10 %:n osuudelle hyväksytyistä. Asteikko on siten nimenomaan sellainen, että opiskelijoita verrataan toisiinsa eikä oppimistavoitteisiin. Sen takia todetaan, että sanallisia arvolauseita ”erinomainen”, ”hyvä” tms. ei tulisi käyttää. (ECTS Users' Guide 2004, s. 13.) Asteikon yhteydessä ei kuitenkaan määritellä hyväksytyjen ja hylättyjen ryhmien keskinäistä suhdetta eli hyväksytyjen tai hylättyjen osuutta kaikista osallistujista ei määritellä.

ECTS-arvosana-asteikon käyttö ei kuitenkaan ole pakollista Bologna-prosessiin sitoutu-

neille maille, mutta asteikon käyttöä suositellaan vahvasti (ECTS Users' Guide 2004, s. 14).

1.2.2. Eurooppalaisen ohjeistuksen kriittinen tarkastelu

Yliopisto-opetuksen tärkeä osa-alue on oppimisen arviointi. Arviointi jaetaan perinteisesti formatiiviseen ja summatiiviseen palautteeseen. Formatiiivisella palautteella tarkoitetaan palautetta, joka annetaan opiskelijalle yksittäisen oppimisprosessin aikana ja jonka tarkoitus on kertoa opiskelijalle, miten hyvin hänen oppimisprosessinsa etenee, ja samalla vaikuttaa myönteisellä tavalla opiskelijan oppimisprosessin onnistumiseen. Summatiivisella arvioinnilla taas tarkoitetaan sen arvioimista, miten hyvin opiskelija on suoriutunut oppimisprosessista tavoitteisiin verrattuna. (Biggs – Tang 2007, s. 97). Tässä tutkielmassa kiinnostuksen kohteena on summatiivinen arviointi, joten taka-alalle jää formatiivinen palaute. Summatiivisen arvioinnin perusteella annetaan opiskelijan suoritukselle lopullinen arvosana (Biggs – Tang 2007, s. 164).

Esimerkiksi John Biggs ja Catherine Tang (2007, s. 6–7) sisällyttävät oppimistuloksiin perustuvan opetuksen ja oppimisen teoriaansa arvioinnin, jonka tehtävänä on arvioida, miten hyvin opiskelijat ovat saavuttaneet asetetut oppimistavoitteet. Kirjoittajat pitävät kriteeriperusteista arviointia (criterion-referenced assessment) normiperusteista arviointia parempana. Kriteeriperusteisessa arvioinnissa opiskelijan suoritusta verrataan asetettuihin oppimistavoitteisiin, ja arvosanaan ei vaikuta se, miten opiskelijan kanssaopiskelijat ovat pärjänneet arvioinnissa. Normiperusteissa arvioinnissa opiskelijat rankataan ja arvosana perustuu siihen, miten hyvin opiskelija on pärjännyt suhteessa muihin opiskelijoihin.

Helsingin yliopiston konsistori päätti 24.3.2004 uudesta kuusiportaisesta arvosteluasteikosta. Päätöstä valmistelleen tutkinonuudistuksen tukiryhmän muistiossa painotetaan arvosteluasteikon absoluuttisuutta, jolla tarkoitetaan, että opiskelijan suoritusta verrataan ennalta määrittäyihin kriteereihin eikä muiden opiskelijoiden vastaaviin suorituksiin. Tästä huolimatta tukiryhmä toteaa, että olisi hyvä, jos tiedekunnissa seurataan arvosanajakaumia ja hylkäämisprosentteja, jotta välttyttäisiin vinoutumiselta. (Tutkinonuudistuksen linjaratkaisut 2004, s. 12.) Mitä tällä tarkoitetaan, jää hieman hämärän peittoon. Helsingin yliopiston konsistorin 15.3.2006 hyväksymässä vuosien 2007–09 opetuksen ja opintojen kehittämissuunnitelmassa taas todetaan, että tiedekuntien tulisi seurata arvosteluasteikkojen toteutumista. (Opetuksen ja opintojen kehittämissuunnitelma 2007–2009, s. 17.)

Mielestäni normiperusteinen arviointi ei ole tarpeellinen sellaisissa yliopistoissa, joissa aloituspaikkojen määrä on määritelty ennakolta. Valintakokeissa opiskelijoita verrataan kylläkin toisiinsa, jotta saadaan paras opiskelija-aines tai parhaiten motivoitunut opiskelijat opiskelijoiksi, mutta opintopaikan saaneiden on tarkoitus valmistua ilman lisäkarsintaa. Maissa, joissa sovelletaan vapaata opiskeluoikeutta, on tarpeellista järjestää opintojen kuluessa karsintaa, jonka avulla valmistuneiden määrää säännellään. Vain tietylle osalle opintonsa aloittaneista on mahdollista myöntää tutkinto, jonka johdosta myös opintojen kulussa joudutaan vertailemaan opiskelijoita keskenään. Tässä karsinnassa on tarpeen käyttää relatiivista arviointia.

Kirjallisuudessa on kritisoitu ECTS-järjestelmän lähtökohtana olevaa normiperusteista arviointia, koska eurooppalaisten maiden kansallinen arviointia koskeva käytäntö vaihtelee

suuresti. ECTS-järjestelmän arviointiasteikon tarkoituksena on edesauttaa toisessa valtiossa suoritettujen opintojen arvosanojen siirtämistä opiskelijan tutkinnon myöntävän valtion mukaiseen todistukseen. *Terence Karranin* mukaan suurin ongelma on siinä, että ECTS-järjestelmän normiperusteisia arvosanoja pidetään yhteismitallisina kansallisten kriteeriperusteisten arvosanojen kanssa (*Karran 2004*, s. 429). On jopa väitetty, että nykyinen ECTS-järjestelmän arvosana-asteikko epäsuorasti kätkee kansallisten asteikkojen erilaisuudet antaen harhaanjohtavan kuvan vertailtavuudesta (*Sullivan 2002*, s. 73). Normiperusteisia arvosteluasteikkoja on myös luonnehdittu epäoikeudenmukaisiksi, koska ei ole objektiivista mittapuuta, jota vasten opiskelijoiden suorituksia voisi verrata. Tilalle suositellaan kriteeriperusteista arviointia (*Hornby 2003*, s. 451).

Normiperusteisen ECTS-asteikon ongelmista johtuen olisi suuri tarve luoda yleiseurooppalainen arvosteluasteikko, joka toimisi arvioinnin mittapuuna eurooppalaisilla yhteisillä (yliopistotasoisilla) koulutusmarkkinoilla (*Karran 2005*, s. 14). *Terrence Karran* kuvailee yleiseurooppalaisen arvosteluasteikon minimikriteerejä ja hänen mielestään järjestelmän tulisi perustua arviointiin, jonka mittapuuna on yhteisesti sovitut tieto- ja kompetenssistandardit. Järjestelmän tulisi myös rohkaista opiskelijoita pyrkimään saavuttamaan korkeimpia arvosanoja (*Karran 2004*, s. 420).

1.2.3. Kapean arvosteluasteikon ongelmia

Kirjallisuudessa on tutkittu, korreloiko arvosteluasteikon leveys opetettavan tieteenalan luonteen kanssa. *Paul Bridges* kollegoineen päätyy siihen, että niissä luonnontieteissä, joita voidaan luonnehtia koviksi teoreettisiksi tieteenaloiksi, kuten tietojenkäsittelytieteessä, matematiikassa ja biologiassa, arvosteluasteikko on laveampi kuin niillä humanistis-yhteiskuntatieteellisillä aloilla, joita voidaan luonnehtia pehmeiksi teoreettisiksi tieteenaloiksi, kuten kielissä, historiassa ja sosiologiassa. Näiden välille kirjoittajat sijoittavat pehmeät, soveltavat tieteenalat kuten kauppatieteet ja oikeustieteen (*Bridges et al. 1999*, s. 293–294).

Tämä arvosteluasteikon leveyden vaihtelu johtuu siitä, että pehmeillä teoreettisilla tieteenaloilla arvostelu perustuu enemmän vastausten laadullisiin ominaisuuksiin, mikä johtaa siihen, että arvostelevan opettajan tarkkuus on huonompi verrattuna arvosteluun aloilla, joilla tieto on helpommin objektivisoitavissa tai kvantifioitavissa. Arvosteluasteikon leveyteen vaikuttaa myös tieteenalan perinne. Jos arvosteluasteikko perinteisesti on ollut kapea, tämä johtaa kirjoittajien mukaan myös siihen, että toteutuneessa arvostelussa käytetään kapeaa arvosteluasteikkoa. Kirjoittajat väittävät, että arvosteluasteikon ollessa esimerkiksi 40–70 %, eli vaadittaessa 40 % maksimipistemäärästä, jotta tulos olisi hyväksyttävissä, ja 70 %, jotta suoritukselle annettaisiin korkein arvosana, opettajilla ei ole tarvetta käyttää pistemääriä, jotka oleellisesti alittavat alarajan taikka vastaavasti oleellisesti ylittävät ylärajan. Kirjoittajat tekevät myös sen huomion, että yksittäinen arvosteleva opettaja karttaa pistemääriä ja arvosanoja, jotka ovat juuri rajojen alapuolella aineissa, joissa arvostelutarkkuus on pieni eli toisin sanoen juuri pehmeillä tieteenaloilla (*Bridges et al. 1999*, s. 293–294).

Arvosteluasteikon tieteenalakohtainen leveys vaikuttaa myös siihen, miten paljon korkeimpia arvosanoja annetaan (*York et al. 2002*, s. 273–274).

1.2.4. Kriteeriperusteisen arvosteluasteikon ongelmia

Onnistunut opetus ja oppiminen voivat johtaa siihen, että arvostelussa suuri osa opiskelijoista saa korkeimman arvosanan. Kriteeriperusteinen arviointi voi sinällään johtaa siihen, että opiskelijat tekevät kurssin edestä enemmän työtä tavoitellen korkeimpia arvosanoja, jolloin he menestyvät paremmin ja saavatkin korkeita arvosanoja. *Bill Rogers* kollegoineen toteaa kuitenkin tutkimuksessaan, että tällaisen arvosanajakauman viesti ulkopuolisille voi olla aivan päinvastainen: katsotaan, että kurssista puuttui älyllinen haaste, jonka johdosta se oli liian helppo (Rogers et al. 1996).

Arvosanainflaatio kytkeytyy läheisesti kriteeriperusteiseen arvosteluasteikkoon, koska sen käytössä ei olla sidottuja arvosanojen normaalijakaumaan. Sekä Isossa-Britanniassa että Yhdysvalloissa pidetään arvosanojen inflaatiota todellisena ongelmana (*Begum* 2008, s. 64 ja *Felton – Koper* 2005, s. 561). Inflaatio on iskenyt epätasaisesti eri tieteenaloille, joten arvosanakäytännöissä on yhä suurempia eroja tieteenalojen välillä (*Sabot – Wakeman-Linn* 1991, s. 160). Kirjallisuudessa on yritetty löytää keinoja ongelman vähentämiseksi esimerkiksi siten, että lasketaan kurssien tunnuslukuja, kuten arvosanojen mediaaniarvot (*Felton – Koper* 2005).

1.2.5. Arvosteluasteikon vaihteleva käyttö eri oppiaineissa

Kirjallisuudessa on myös pantu merkille, että arvosanoilla voi olla merkityksensä kilpailuvälineenä. *Manuel Bagues* kollegoineen toteaa: “grading standards could be used as a competitive element by professors ... in order to adjust the number [of] students.” Jos yksiköllä on liian vähän opiskelijoita, pyrkimyksenä on alentaa vaatimuksia, jotta saataisiin lisää opiskelijoita (*Bagues et al.* 2007, s. 5). Taloustieteilijät ovat nähneet tämän aivan luonnollisena ilmiönä: ”Instructors and departments competing for students have incentive to adjust grading standards to conform to the market conditions for their graduates.” (*Freeman* 1999, s. 350.) Arvosanajakaumalla voi siten olla funktioita, joista opettajat eivät yleensä ole tietoisia tai joita tiedostetaan vain alitajuisesti.

1.3. Aiemmat tutkimukset

Tiedossani ei ole, että oikeustieteellinen tiedekunta ainakaan parinkymmenen vuoden aikana olisi itse kerännyt tietoa pakollisten aineopintojen tenttien arvosanajakaumista. Sitä vastoin tiedekunnan opiskelijajärjestö Pykälä ry on satunnaisesti tehnyt tutkimuksia arvosanajakaumista ja varsinkin tenttien läpäisyprosentista. Viimeisin selvitys on julkaistu alkuvuodesta 2008 ja kattaa vuoden 2007 tentit. Selvityksessä esitellään tenttien osallistujamäärät ja arvosanajakaumat ja haastatellaan opettajia ja opiskelijoita, jotka kommentoivat tilastoja (*Pitkänen* 2008, s. 24–34).

1.4 Tutkimuksen tavoitteet

Tässä tutkimuksessa selvitetään Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan arvosanakäytäntöjä oikeusnotaaritutkintoon sisältyvissä 17 pakollisessa oppiaineessa kolmen vuoden ajalta eli 1.9.2005–31.8.2008. Kolmen vuoden jakso on mielestäni tarpeeksi pitkä jakso, jotta erot aineiden välillä tulevat selkeästi esille. Edellä mainittu Pykälä ry:n selvitys on koskenut vain yhtä kalenterivuotta.

Tämän tutkimuksen tarkemmat kysymykset ovat: 1) Millaiset ovat olleet Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan eri oppiaineiden suorituspäämäärät lukuvuosina 2005–2008? 2) Millaiset ovat olleet hylkäämisosuudet Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan eri oppiaineissa lukuvuosina 2005–2008? 3) Millaiset ovat olleet Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan eri oppiaineiden hyväksytyjen arvosanojen jakaumat lukuvuosina 2005–2008? Toisin sanoen lasketaan oppiaineiden suorituspäämäärät, hylkäämisosuudet ja arvosanojen 1–5 prosentuaaliset osuudet ja verrataan eri oppiaineita keskenään näiden osalta.

Helsingin yliopiston oikeusturvajohtosäännön 24 §:n 2 momentin mukaan kuulustelun tuloksia julkaistaessa on ilmoitettava ”hyväksytyjen nimet, hylättyjen määrät sekä harkinnan mukaan hyväksytyjen arvostelu”. Oikeustieteellisen tiedekunnan yleinen käytäntö on, että ilmoitetaan paitsi hylättyjen määrät myös eri arvosanojen määrät. Usein eri arvosanojen prosenttiosuudet on laskettu valmiiksi, mutta tämä käytäntö riippuu paljon teknisen tenttiassistentin omasta aloitteesta ja aineen perinteestä. Tiedekunnassa ei keskitetysti kerätä eikä analysoida tätä aineistoa. Sen takia on tutkinnonuudistuksen kolmen ensimmäisen vuoden jälkeen syytä kokonaisvaltaisesti kerätä ja analysoida tämä tilastollinen aineisto.

Tutkimuksen tulokset antavat aiheen pohtia, mistä aineiden väliset erot johtuvat. Edellä mainitussa kirjallisuudessa on annettu joitain selityksiä eroille, joita pohditaan edempänä. Kun tilastoja tarkastellaan, on syytä pitää mielessä, että tutkittuna ajanjaksona tiedekunnassa on opiskellut runsaasti opiskelijoita, jotka ovat aloittaneet opintonsa vanhan tutkintoasetuksen mukaisen opintojärjestyksen mukaan. Tästä johtuen on mahdollista, että pitkän ajan tilastot hieman muuttuvat, kun vanhan tutkintoasetuksen mukainen opintomahdollisuus päättyi 31.8.2008. Mielestäni on tästä huolimatta mielenkiintoista jo nyt analysoida ns. opintoputken toimivuutta.

2. Metodi

2.1. Tutkimuksen kohde ja kerätyt aineistot

Tämän tutkimuksen kohteena olivat siis oikeusnotaaritutkinnon 17 pakollisen oppiaineen tenttipäivien suoritusten tulokset ajanjaksona 1.9.2005–31.8.2008. Oikeustieteellisen tiedekunnan kansliasta saatiin edellä mainittujen oppiaineiden tuloslistat kolmen vuoden ajalta. Tiedossa oli myös, että kolme oppiainetta, eli oikeushistoria, oikeusteoria ja kansainvälinen oikeus ovat rekisteröineet opintosuorituksia myös tenttiakataulusta riippumatta johtuen siitä, että tenttisuoritusta voidaan korvata osasuorituksin siten, että osasuoritusten tultua hyväksytyä voidaan merkintä hakea koko opintokokonaisuudesta erillisellä lomakkeella. Näiden oppiainei-

den lukuja täydennettiin tästä syystä manuaalisesti lomakkeella haetuilla suorituksilla siten, että tenttisuorituspäivän jälkeiset suoritukset vietiin aina seuraavan tenttisuorituspäivän lukuihin.

Myös oppiaineissa kansainvälinen yksityisoikeus ja kauppaoikeus voidaan perinteinen tenttisuoritus korvata osasuorituksin, mutta näissä aineissa kokonaisuuden rekisteröinti on järjestetty siten, että opiskelija ilmoittautuu tenttiin ja saa suoritusmerkintänsä tenttitulosten rekisteröinnin yhteydessä. Tilastojen kokoaminen näistä kahdesta aineesta oli näin ollen selvästi helpompaa kuin oikeushistorian, oikeusteorian ja kansainvälisen oikeuden oppiaineissa. Opiskelijan kannalta suoritusmerkinnät viipyvät kauemmin niissä oppiaineissa, joissa opiskelija joutuu odottamaan seuraavaan tenttitilaisuuteen ennen kuin suoritusmerkintä myönnetään.

Tämä tutkimus sisälsi tiedot 17.365 pakollisesta aineopintosuorituksesta kolmen lukuvuoden ajanjaksolta. Jokaisen suorituksen kohdalla oli tiedossa oppiaine, ajankohta sekä suoritukselle annettu arvosana: hylätty, 1, 2, 3, 4 tai 5.

Tutkimuksessa käytetyt luvut suorituksista olivat peräisin Helsingin yliopiston Oodi-tietovarastosta, joka sisältää muun muassa opiskelijoiden opintosuoritukset. Tenttipäivämäärien tuloslistoissa manuaalisine täydennyksineen oli ilmoitettu arvosanjakauma määrällisesti, eli arvosanojen 1–5 sekä hylättyjen frekvenssit.

2.2. Aineiston analyysit

Tutkimuksessa suoritettiin arvosanjakaumatietojen määrällinen analyysi ja laskettiin prosenttijakaumia jokaiselta tenttitapahtumalta, joita on ollut vuositasolla 5–6. Lukuvuodesta 2005–06 alkaen oli tarkoitus järjestää vain viisi tenttitapahtumaa vuodessa, mutta opiskelijoiden painostuksesta kierroksia lisättiin siten, että lukuvuosina 2006–07 ja 2007–08 järjestettiin 6 tenttitilaisuutta. Lukuvuonna 2005–06 oppiaineissa järjestettiin joko 5 tai 6 kierrosta siten, että yksityisoikeuden laitoksen oppiaineissa järjestettiin mainittuna lukuvuonna 5 tenttikierrosta ja kahden muun laitoksen oppiaineissa järjestettiin 6 tenttikierrosta. Poikkeuksena oli ympäristöoikeus, jossa järjestettiin 7 tenttikierrosta lukuvuonna 2005–06.

Jokaisen 17 oppiaineen kohdalla laskettiin jokaisesta tenttikierroksesta hylättyjen ja arvosanojen 1–5 frekvenssien perusteella näiden prosentuaalinen jakauma (*Metsämuuronen 2005*, s. 323). Myös jokaisen oppiaineen koko kolmevuotiskauden prosentuaalinen jakauma laskettiin vastaavasti. Erikseen laskettiin myös jokaisen oppiaineen kohdalla kolmevuotiskauden arvosanojen 1–5 prosentuaalinen jakauma, koska ECTS-järjestelmässä on annettu suositus hyväksytyjen arvosanojen prosentuaaliseksi jakaumaksi. Arvosanoja 1–5 sisältävissä tutkimusraportin taulukoissa hylätyt arvosanat eivät ole mukana. Arvosanat 1–5 muodostavat siis 100 %. Tämä johtuu siitä, että ECTS-järjestelmässä ei määritellä hylättyjen osuutta, vaan ainoastaan hyväksytyjen arvosanojen prosentuaalista jakaumaa. Tämän takia hylkäämisprosentteja ei ole mainittu arvosanoja 1–5 sisältävissä taulukoissa.

Analyysityökaluna käytettiin Excel-taulukkoja. Myös tämän raportin kuvioiden ja taulukoiden luomisessa käytettiin Excel-ohjelman tarjoamia vaihtoehtoja.

3. Tulokset

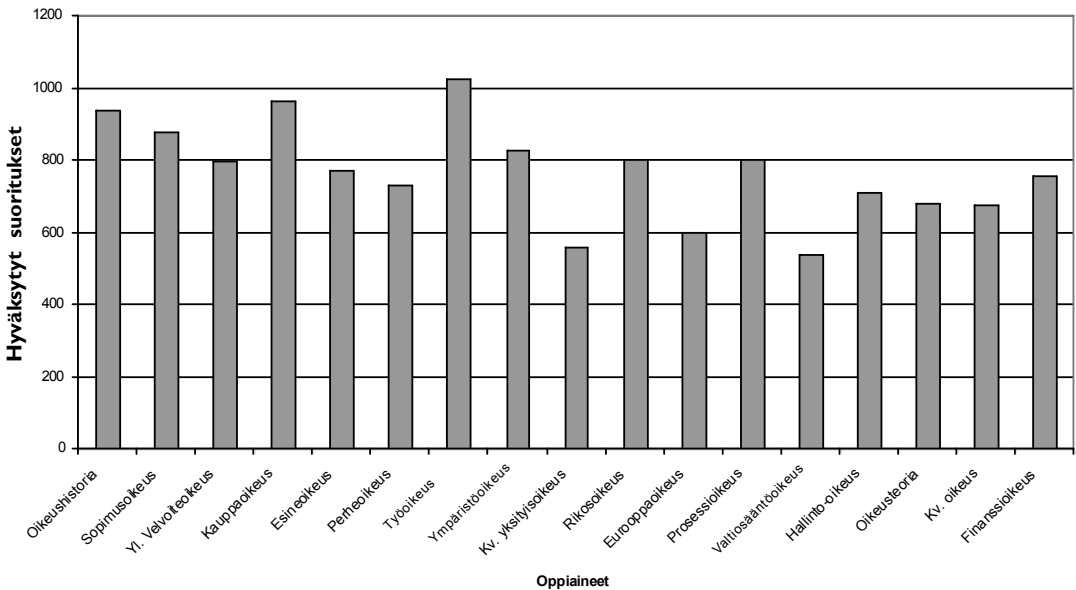
3.1. Suoritusmäärät

Tutkittuna ajanjaksona 1.9.2005–31.8.2008 oppiaineissa rekisteröitiin yhteensä 17.365 aineopintasuoritusta, joista 13.064 oli hyväksytyjä suorituksia eli keskimäärin 768 per oppiaine. Tätä lukua voidaan verrata vuosina 2005–08 hyväksytyjen uusien opiskelijoiden lukumäärään, joka opetusministeriön KOTA-tietokannan mukaan oli 763 opiskelijaa.

Eri oppiaineiden hyväksytyt suoritukset mainittuna ajanjaksona vaihtelivat kuitenkin, kuten alla olevasta *kuvioista 1* näkyy. Eniten suorituksia oli työoikeudessa, yhteensä 1024, ja vähiten valtiosääntöoikeudessa, yhteensä 538.

Kuvio 1

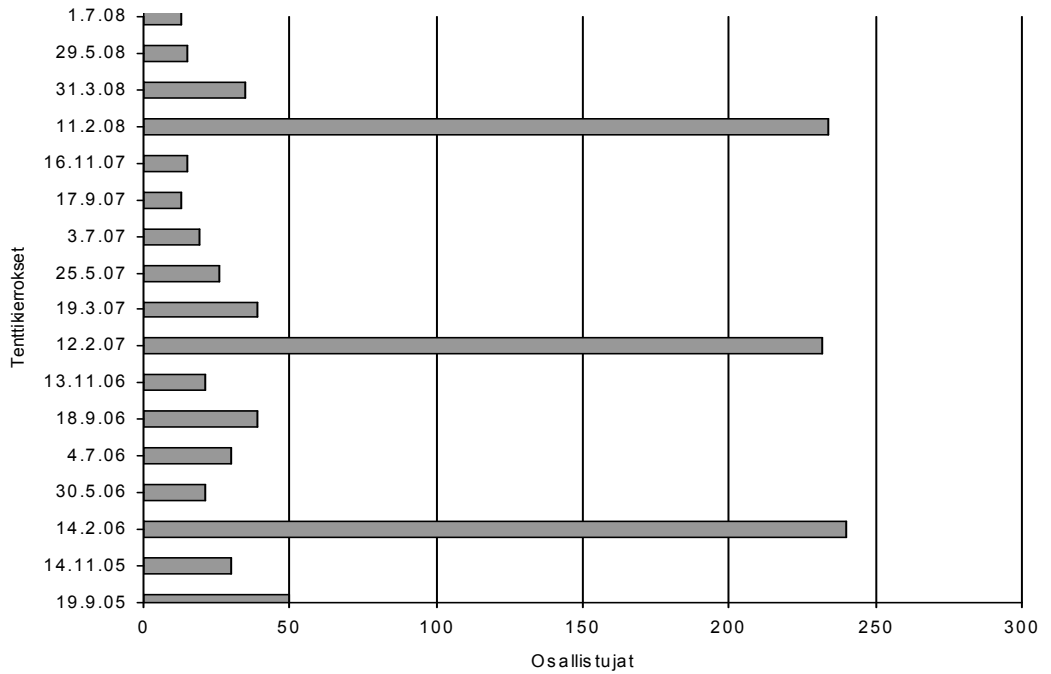
Hyväksytyt 2005-08

Toinen huomionarvoinen asia oli suoritusmäärien vuosittaiset vaihtelut ja päätenttikierrosten näkyminen tilastoissa paremmin opintoputken ns. alkupäässä kuin loppupäässä. Alla on ensin alkupään opintojakson eli sopimusoikeuden tenttien osallistujamäärät (*kuvio 2*) ja sen jälkeen on viimeisimmän tentin eli finanssioikeuden tentin osallistujamäärät (*kuvio 3*) vuonna 2005–08. Myös finanssioikeuden tenttitilastoista näkyivät päätenttikierrokset, vaikkakaan eivät yhtä selvästi kuin sopimusoikeudessa.

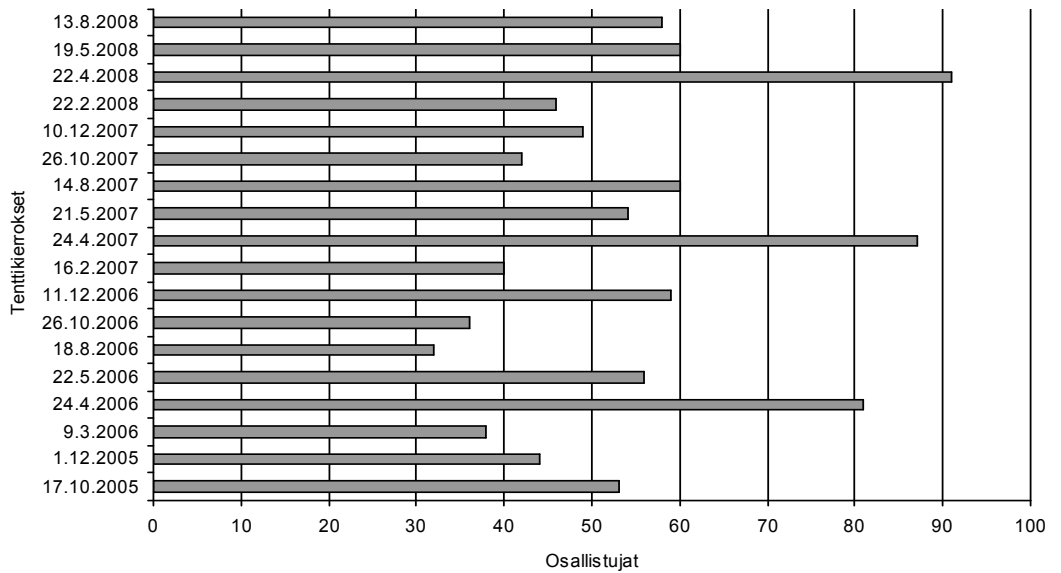
Kuvio 2

Sopimusoikeuden tenttikierrokset 2005-08

Kuvio 3

Finanssioikeuden tenttikierrokset 2005-08

3.2. Hylkäämisprosentit

Hylkäämisprosentteissa oli vaihteluja sekä eri oppiaineiden välillä että myös yhden ja saman oppiaineen eri tenttikierrosten välillä. Kolmen vuoden tarkastelujakson pienimmät hylkäämisprosentit olivat kauppaoikeudessa (14,3 %), oikeusteoriassa (17,0 %), sopimusoikeudessa (18,0 %) ja kansainvälisessä yksityisoikeudessa (18,0 %) sekä suurimmat hylkäämisprosentit työoikeudessa (32,2 %), yleisessä velvoiteoikeudessa (32,6 %) ja rikosoikeudessa (33,3 %). *Taulukossa 1* on esitetty hylättyjen suoritusten keskiarvo sekä yksittäisten tenttien hylättyjen määrien prosenttimääräinen minimi- ja maksimiarvo oppiaineittain kolmen lukuvuoden 2005–08 ajanjaksona. Lisäksi on esitetty näiden arvojen keskiarvo.

Oppiaine	Hylätyt	Minimi-hylk.%	Maksimi-hylk.%
Oikeushistoria	19,3 %	5,5 %	53,1 %
Sopimusoikeus	18,0 %	7,7 %	43,3 %
Yl. velvoiteoikeus	32,6 %	9,7 %	94,7 %
Kauppaoikeus	14,3 %	8,5 %	27,6 %
Esineoikeus	31,6 %	22,9 %	62,7 %
Perheoikeus	22,7 %	5,3 %	44,7 %
Työoikeus	32,2 %	19,6 %	71,4 %
Ympäristöoikeus	23,9 %	5,6 %	47,4 %
Kv. yksityisoikeus	18,0 %	0,0 %	69,0 %
Rikosoikeus	33,3 %	19,0 %	57,8 %
Eurooppaoikeus	25,1 %	7,7 %	48,5 %
Prosessioikeus	25,3 %	12,3 %	43,8 %
Valtiosääntöoikeus	25,3 %	4,5 %	39,1 %
Hallinto-oikeus	29,4 %	6,0 %	70,1 %
Oikeusteoria	17,0 %	2,7 %	21,9 %
Kv. oikeus	20,4 %	2,6 %	51,0 %
Finanssioikeus	23,1 %	8,0 %	33,3 %
<i>Keskiarvo</i>	<i>24,2 %</i>	<i>8,7 %</i>	<i>51,7 %</i>

Taulukko 1. Hylkäämisprosentit.

Kuten näkyy taulukosta 1, yksittäisten tenttikierrosten hylkäämisprosentit vaihtelivat suuresti. Kansainvälisen yksityisoikeuden 20.2.2006 pidetyn tenttikierroksen, johon osallistui 61 opiskelijaa, hylkäämisprosentti oli 0,0 ja yleisen velvoiteoikeuden 14.8.2007 pidetyn tenttikierroksen, johon osallistui 19 opiskelijaa, hylkäämisprosentti oli 94,7. Kaikkien suoritusten keskimääräinen hylkäämisprosentti oli 24,8 kolmevuotiskautena. Tämä luku oli hieman isompi kuin eri oppiaineiden hylkäämisprosenttien keskiarvo 24,2.

3.3. Arvosanjakauma

3.3.1. Yksityisoikeuden laitoksen oppiaineet

Yksityisoikeuden laitoksen aineiden eli sopimusoikeuden, yleisen velvoiteoikeuden, kauppaoikeuden, esineoikeuden, perhe- ja jäämistöoikeuden, työoikeuden, maa-, vesi- ja ympäristöoikeuden sekä kansainvälisen yksityisoikeuden kolmen vuoden ajanjakson arvosanjakauma ei seurannut yhtenäistä linjaa. Kuten *taulukosta 2* nähdään, toisessa ääripäässä havaittiin yleinen velvoiteoikeus, työoikeus ja ympäristöoikeus, joiden arvosanjakaumassa pääpaino oli alemmissa arvosanoissa. Toinen ääripää oli taas perhe- ja jäämistöoikeus sekä kansainvälinen yksityisoikeus, joiden arvosanjakauma oli vinoutunut oikealle, koska lähemmäs 60 %:lle suorituksista annettiin arvosana 4 tai 5. Arvosanjakauma oli tasaisin sopimusoikeudessa, kauppaoikeudessa ja esineoikeudessa. Myös sopimusoikeudessa ja esineoikeudessa määrällisesti yleisin arvosana oli arvosana 5. Kauppaoikeudessa arvosanjakauma muistutti yksityisoikeuden laitoksen oppiaineista eniten normaalijakaumaa, vaikkakin jakauma oli laakeampi kuin ECTS-järjestelmän 10 % – 25 % – 30 % – 25 % – 10 %. *Kuviossa 4* tilanne on esitetty histogrammina.

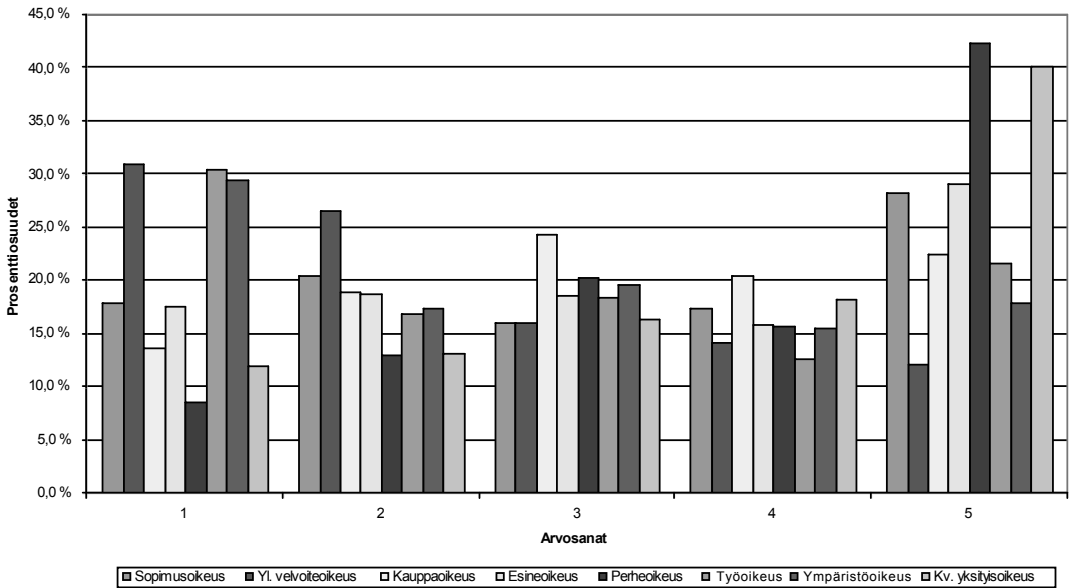
Kun verrattiin hylkäämisprosentteja (taulukko 1) arvosanjakaumaan (taulukko 2), voitiin havaita yhteys alhaisen hylkäämisprosentin ja arvosanan 5 suuren osuuden välillä, kuten perhe- ja jäämistöoikeudessa (hylkäämisprosentti 22,7 %; arvosanan 5 osuus 42,3 %) ja kansainvälisessä yksityisoikeudessa (hylkäämisprosentti 18,0 %; arvosanan 5 osuus 40,2 %). Kauppaoikeus, jonka hylkäämisprosentti oli tiedekunnan alhaisin (14,3 %), oli kuitenkin poikkeus siinä, ettei oppiaineen arvosanan 5 osuus ollut poikkeuksellisen korkea (22,5 %). Vastaavasti laitoksen oppiaineiden korkeimmat hylkäysprosentit löytyivät yleisestä velvoiteoikeudesta (32,6 %) ja työoikeudesta (32,2 %), joilla myös oli laitoksen korkeimmat osuudet arvosanasta 1 (31,0 % ja 30,5 %).

Oppiaine	Arvosana 1	Arvosana 2	Arvosana 3	Arvosana 4	Arvosana 5
Sopimusoikeus	17,9 %	20,5 %	16,0 %	17,4 %	28,2 %
Yl. velvoiteoikeus	31,0 %	26,5 %	16,1 %	14,2 %	12,2 %
Kauppaoikeus	13,7 %	18,9 %	24,4 %	20,5 %	22,5 %
Esineoikeus	17,6 %	18,8 %	18,5 %	15,9 %	29,0 %
Perheoikeus	8,6 %	13,0 %	20,3 %	15,7 %	42,3 %
Työoikeus	30,5 %	16,9 %	18,5 %	12,6 %	21,6 %
Ympäristöoikeus	29,4 %	17,4 %	19,7 %	15,6 %	18,0 %
Kv. yksityisoikeus	12,0 %	13,2 %	16,4 %	18,2 %	40,2 %

Taulukko 2. Arvosanjakauma, yksityisoikeuden laitoksen oppiaineet.

Kuvio 4

Arvosanjakauma, yksityisoikeuden laitoksen oppiaineet

3.3.2. Rikos- ja prosessioikeuden sekä oikeuden yleistieteiden laitoksen oppiaineet

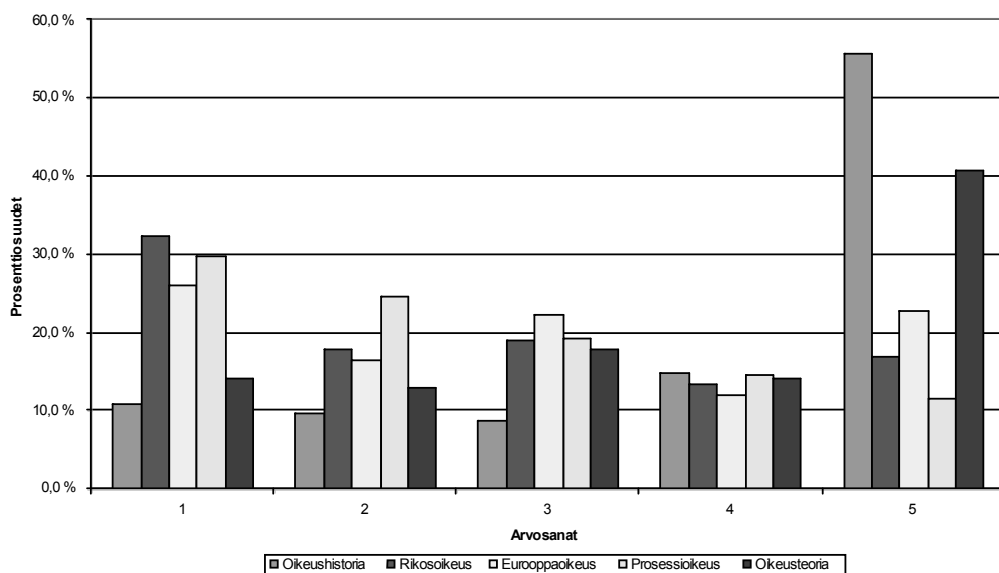
Myös rikos- ja prosessioikeuden sekä oikeuden yleistieteiden laitoksen oppiaineiden eli oikeushistorian, rikosoikeuden, eurooppaoikeuden, prosessioikeuden ja oikeusteorian kesken (taulukko 3) pystyttiin havaitsemaan samanlaista kolmijakoa kuin yksityisoikeuden laitoksen aineiden kesken. Oikeushistoria ja oikeusteoria edustivat korkeiden arvosanojen oppiaineita. Toisessa ääripäässä olivat taas rikosoikeus ja prosessioikeus, joiden kaksi alinta arvosanaa annettiin yli puolelle suorituksista. Tasaisen jakauman oppiaine oli taas eurooppaoikeus, vaikkakin erot rikosoikeuteen ja prosessioikeuteen olivat selvästi pienemmät kuin erot oikeushistoriaan ja oikeusteoriaan. Kuviossa 5 tilanne on esitetty histogrammina.

Matala hylkäämisprosentti (taulukko 1) oli selkeästi yhteydessä arvosanan 5 suuren osuuden kanssa. Oikeushistorian ja oikeusteorian oppiaineilla oli matalat hylkäämisprosentit (19,3 % ja 17,0 %) ja arvosanan 5 osuudet suuret (55,7 % ja 40,9 %). Vastaavasti laitoksen oppiaineiden korkeimmat hylkäysprosentit löytyivät rikosoikeudesta (33,3 %) ja prosessioikeudesta (25,3 %), joilla myös oli laitoksen korkeimmat osuudet arvosanasta 1 (32,5 % ja 29,8 %).

Oppiaine	Arvosana 1	Arvosana 2	Arvosana 3	Arvosana 4	Arvosana 5
Oikeushistoria	11,0 %	9,7 %	8,8 %	14,8 %	55,7 %
Rikosoikeus	32,5 %	17,9 %	19,0 %	13,6 %	16,9 %
Eurooppaoikeus	26,0 %	16,6 %	22,4 %	12,1 %	22,9 %
Prosessioikeus	29,8 %	24,6 %	19,2 %	14,7 %	11,6 %
Oikeusteoria	14,1 %	12,9 %	17,9 %	14,1 %	40,9 %

Taulukko 3. Arvosanjakauma, rikos- ja prosessioikeuden sekä oikeuden yleistieteiden laitoksen oppiaineet.

Kuvio 5 Arvosanjakauma, rikos- ja prosessioikeuden sekä oikeuden yleistieteiden laitoksen oppiaineet

3.3.3. Julkisoikeuden laitoksen oppiaineet

Oikeustieteellisen tiedekunnan pienimmän laitoksen oppiaineet eli valtiosääntöoikeus, hallinto-oikeus, kansainvälinen oikeus ja finanssioikeus (taulukko 4) muodostivat nekin kolme ryhmää: hallinto-oikeuden ja finanssioikeuden arvosanat painottuivat arvosana-asteikon alapaähän. Kansainvälinen oikeus edusti ainetta, jonka osuus arvosanasta 5 oli suurin. Valtiosääntöoikeudessa oli tasaisin arvosanjakauma. *Kuviossa 6* tilanne on esitetty histogrammina.

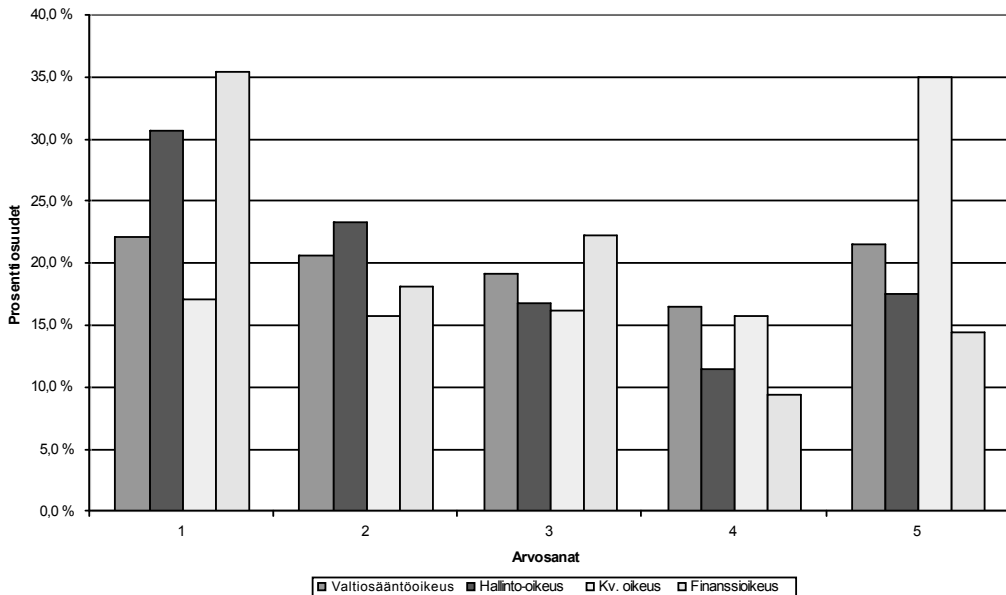
Kansainvälisellä oikeudella oli sekä alhainen hylkäämisprosentti (20,4 %, taulukko 1 yllä) että laitoksen suurin osuus arvosanoista 5 (35,0 %). Korkein hylkäämisprosentti oli hallinto-oikeudessa (29,4 %). Hallinto-oikeudessa arvosana 1 annettiin 30,8 %:lle hyväksytyistä. Vain finanssioikeudessa tämä osuus oli korkeampi (35,5 %) laitoksen aineista. Finanssioikeuden oppiaineella oli kuitenkin matalahko hylkäämisprosentti (23,1 %).

Oppiaine	Arvosana 1	Arvosana 2	Arvosana 3	Arvosana 4	Arvosana 5
Valtiosääntöoikeus	22,1 %	20,6 %	19,1 %	16,5 %	21,6 %
Hallinto-oikeus	30,8 %	23,3 %	16,8 %	11,5 %	17,6 %
Kv. oikeus	17,1 %	15,8 %	16,2 %	15,8 %	35,0 %
Finanssioikeus	35,5 %	18,2 %	22,3 %	9,5 %	14,5 %

Taulukko 4. Arvosanjakauma, julkisoikeuden laitoksen oppiaineet.

Kuvio 6

Arvosanjakauma, julkisoikeuden laitoksen oppiaineet

4. Tarkastelu

4.1. Suoritusmäärät

Tutkittuna ajanjaksona ilmenneet suuret vaihtelut hyväksytyjen suoritusmäärissä eri oppiainneiden välillä johtuivat arvioni mukaan siitä, että siirryttiin vanhasta tutkintojärjestelmästä uuteen. Uudessa tutkintojärjestelmässä opiskelijoiden etenemisjärjestys on määritelty, vaikkakin suosituksen muodossa, ja pakollinen aineopintosuoritus kuuluu nimenomaan oikeusnotaarivaiheen opintoihin. Vanhan tutkintojärjestelmän mukaan pakolliset aineopintosuoritukset kuuluivat viisivuotiseen tutkintoon, jonka johdosta oli tavallista, että osa opiskelijoista jätti tietyt aineopintotentit hyvin myöhäiseen opiskeluvaiheeseen. Opintosuoritusten varhentamisesta johtuu arvioni mukaan juuri työoikeuden hyväksytyjen suoritusten suuri määrä, kun taas valtiosääntöoikeuden hyväksytyjen suoritusten määrän pienuus johtuu suorittamisajankohdan myöhentämisestä. Aikaisemmin valtiosääntöoikeus oli tentti, joka yleensä kuului jo ensimmäisen tai toisen opiskeluvuoden suorituksiin, kun valtiosääntöoikeus uuden tutkintojärjestelmän mukaan suoritetaan vasta kolmantena vuonna.

Kauppaoikeuden hyväksytyjen suoritusten suuri määrä johtui taas siitä, että siirryttiin käytäntöön, jonka mukaan koko tentti voidaan korvata osasuorituksin. Vanhemmat opiskelijat lykkäsivät käsittääkseni tämän opintojakson suorittamista, jotta pääsisivät osallistumaan korvaavaan opetukseen.

Arvioni on, että hyväksytyjen suoritusten määrät tasaantuvat lähivuosina, kun siirtymäajan vaikutukset häviävät tilastoista. Koska kaikkien oppiaineiden pakolliset opintojaksot tu-

lee suorittaa oikeusnotaaritutkintoa varten, hyväksytyjen suoritusten määrät ovat pitkän ajanjakson kuluttua lähes samat kuin suoritettujen oikeusnotaaritutkintojen määrät. Eräiden oppiaineiden työn lisääntyminen taikka vastaavasti väheneminen on näin ollen vain hetkellinen ilmiö.

Päätenttikierrosten selvä erottuminen ns. opintoputken alussa verrattuna opintoputken loppupäähän oli odotettu ilmiö. Mitä paremmin saadaan opiskelijat pysymään opintoputkessa, sitä selkeämmin näkyvät päätenttikierrokset myös tilastoissa. Finanssioikeuden osalta voidaan todeta, että varteenotettava osuus opetuksesta annetaan aineen opetuskauden ulkopuolella, mikä myös vaikuttaa siihen, että suoritusmäärät jakaantuvat tasaisemmin eri tenttikierroksille.

4.2. Hylkäämisprosentit

Eri oppiaineiden välillä on huomattavia vaihteluja hylkäämisprosentteissa. Vaihtelut voivat johtua monesta seikasta. Luonnollisesti hylkäämisprosentti on pienempi, jos varsinainen aineopintotentti voidaan korvata muilla suorituksilla, koska suoritusmerkintää haetaan vasta, kun kaikki osasuoritukset ovat koossa. Hylkäämisprosentit ovat näin ollen alhaisia oikeushistorian (19,3 %), kauppaoikeuden (14,3 %), kansainvälisen yksityisoikeuden (18,0 %), oikeusteorian (17,0 %) ja kansainvälisen oikeuden (20,4 %) oppiaineissa.

Muiden aineiden osalta vaihtelu ei selity sillä, että opintojakso voidaan suorittaa osasuorituksin. Myös näiden aineiden välillä hylkäämisprosentin vaihtelu on suuri. Alhaisimmat hylkäämisprosentit ovat sopimusoikeuden (18,0 %) ja perhe- ja jäämistöoikeuden (22,7 %) opintojaksoissa. Yleisestä velvoiteoikeudesta (32,6 %) ja rikosoikeudesta (33,3 %) löytyvät tiedekunnan korkeimmat hylkäämisprosentit.

Voidaan vain spekuloida, miksi hylkäämisprosentit vaihtelevat. Ensinnäkin kuulee joskus väitettävän, että tietyt aineet ovat muita vaikeampia, minkä johdosta vaikeissa aineissa hylkäämisprosentti on suurempi. Tämä selitys ontuu hieman sen jälkeen, kun on siirrytty opintopistemitoitukseen, jonka mukaan opintojakson työmäärää vastaavat opintopisteet on ilmoitettu. Työmäärään vaikuttavia seikkojahan olisivat sekä opittavan aineiston laajuus että vaikeusaste. Näin ollen myös oppiaineen vaikeusasteen tulisi näkyä opintopistemitoituksessa.

Toiseksi korkea hylkäämisprosentti voisi olla merkinä siitä, että opintojakson opetus on huonoa. Jos opetuksen taso paranisi, myös yhä useampi opiskelija läpäisisi tentin. Vastaavasti alhainen hylkäämisprosentti voisi olla osoituksena hyvästä opetuksesta ja oppimisesta. Tähän selitykseen on tukeuduttu kirjallisuudessa, kun kriteeriperusteista arvioinnin etuja on arvioitu. Jos oppimistavoitteet on ennalta määriteltä asianmukaisesti eli opintojakson vaativuus on kohdallaan, niin menestyksellisen opetuksen tavoitteenahan on se, että mahdollisimman moni opiskelija yltää mahdollisemman hyvään arvosanaan. Huomionarvoista on se, että matalan hylkäämisprosentin oppiaineissa oikeushistoria, kauppaoikeus, kansainvälinen yksityisoikeus, oikeusteoria ja kansainvälinen oikeus tarjotaan niin paljon opetusta, että on katsottu, että kirjatentistä voidaan luopua. Mahdollinen selitys voisi näin ollen olla se, että itsenäinen valmistautuminen kirjatenttiin johtaa huonompiin oppimistuloksiin kuin osallistuminen opetukseen ja suorittamalla aineopintojakson korvaavin osasuorituksin, jotka pääsääntöisesti sisäl-

tävät muutakin oppimisaktiiviteettia kuin itsenäistä valmistautumista kirjalliseen kuulusteluun.

Vähenevien resurssien aikana eri oppiaineet joutuvat kilpailemaan toistensa kanssa viroista ja opetusmäärärahoista. Myös opiskelijat ymmärtääkseni pohtivat sitä, missä aineissa saadaan helposti opintopisteitä. Tämä tieto voi vaikuttaa heihin, kun he pohtivat valinnaisten ja syventävien opintojaksojen valintaa. Kuten myös kirjallisuudessa on todettu, arvostelu voi toimia kilpailukeinona eri oppiaineiden välillä, mikä johtaa siihen, että oppiaineessa annetaan hyviä arvosanoja sen varmistamiseksi, että opiskelijat jatkossa valitsevat ko. aineen valinnaisten ja syventävien opintojen tarjonnasta. On täysin mahdollista, että joissakin oppiaineissa on vallalla käsitys siitä, että on oppiaineen kannalta hyväksi, jos oppiaineessa on paljon opiskelijoita. Tämä voisi johtaa siihen, että suositaan matalia hylkäämisprosentteja ja korkeita arvosanoja, jotta valinnaisiin opintoihin ja syventäviin opintoihin tulisi enemmän opiskelijoita.

4.3. Arvosanjakauma

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat mielestäni selvästi, ettei missään oppiaineessa pidetä ECTS-arvosana-asteikon normaalijakaumaa tavoitteena eli että arvosanojen 1–5 jakauma olisi 10 %, 25 %, 30 %, 25 % ja 10 %. Tästä ei kuitenkaan voida tehdä sitä päätelmää, että oppiaineissa olisi vallalla kriteeriperusteinen arviointi. Tämä tutkimus ei anna vastausta siihen, miten arvostelu suoritetaan. Itse asiassa tiedossani ei ole, että oikeustieteellisen tiedekunnan opettajakunta olisi keskustellut tiedekunnan eri oppiaineissa tapahtuvan arvioinnin periaatteista, vaan arviointitavat ovat varmaan suhteellisen yksilölliset ja niiden koetaan olevan opettajan autonomian ydinaluetta.

Arvosanjakaumaan vaikuttaa mielestäni myös tiedekunnan oppiaineiden perinne suorittaa arvostelu monen opettajan voimin siten, että jokainen opettaja itsenäisesti laatii ja korjaa yhden tai kaksi kysymystä, jonka jälkeen tulos syntyy mekaanisesti ynnäämällä eri korjaajien tulokset yhteen. Yksittäisten tenttikierrosten suuret vaihtelut arvosanjakaumassa voisivat siten selittyä sattumasta eli siitä, miten ankaraa tai lievää yksittäisten opettajien koordinoimaton arvostelu kokonaisuutena on. Toki voitaisiin väittää, että monen opettajan koordinoimaton arvostelu yhtä hyvin on omiaan tasaamaan tenttikysymysten vaikeusasteen vaihtelua ja siten johtamaan pienempiin vaihteluihin arvosanjakaumissa.

Minun on kuitenkin vaikea ajatella, että hylkäämisprosenttien sekä arvosanjakaumien suuret vaihtelut johtuisivat aidosti opiskelijoiden oppimisen onnistumisen suuresta vaihtelusta. Mielestäni vaihtelut ovat niin suuret, että opiskelijoiden oikeusturva saattaa olla uhattuna, mikäli nykykäytäntö saa jatkoa.

Kirjallisuudessa mainittu arvosteluasteikon kapeus tieteenaloilla, joiden eksaktius on luonnontieteitä pienempi, kuten yhteiskuntatieteissä, pitää sinällään paikkansa Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa, koska tiedekuntaneuvosto on määritellyt arvosanojen 1–5 vaihteluväliksi 50–70 %. Minusta vaikuttaa siltä, että myös oikeustieteen matalahko eksaktius yhdistettynä tiedekuntaneuvoston määrittelemään kapeaan arvosteluasteikkoon on omiaan tuottamaan voimakkaitakin vaihteluita hylkäämisprosentteihin ja arvosanjakaumiin.

Kapea arvosteluasteikko aiheuttaa myös toisenlaisia ongelmia. Arvosteluasteikon kapeus on johtanut siihen, että arvosanan 4 osuus kaikista hyväksytyistä arvosanoista on pääsääntöi-

sesti pienempi kuin arvosanan 5 osuus. Vaikuttaa selvästi siltä, että korkeimman arvosanan raja 70 % maksimipistemäärästä on liian matala. Tämä johtaa siihen, että opiskelijoilla ei ole insenttiiviä pyrkiä aivan huipputulokseen, koska jo 70 %:n suoritus antaa korkeimman arvosanan. Tältä osin Turun ja varsinkin Lapin yliopiston tiedekunnan käytännöt ovat pedagogisesti paremmin perusteltuja.

Mitä todettiin jo hylkäämisprosenttien osalta, voidaan katsoa pätevän myös korkeiden arvosanojen antamisessa. Korkeat arvosanat voivat olla merkki siitä, että opiskelijat ovat saaneet hyvää opetusta tai onnistuneet oppimisessaan. Mutta korkeat arvosanat voivat myös olla oire siitä, että korkeista arvosanoista on tullut kilpailuväline eri oppiaineiden välillä. Lisäksi korkeat arvosanat vähentävät opiskelijoiden alttiutta tulla valittamaan tuloksesta ja kyseenalaistamaan opettajan suorittaman arvostelun oikeellisuutta. Kannuste tehdä valitus arvostelusta on olematon, jos opiskelija on saanut korkeimman arvosanan suorituksestaan.

5. Johtopäätökset

Tutkimus on osoittanut sen, että Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan arviointikäytäntöjen tulokset poikkeavat eri oppiaineiden välillä. Kuitenkaan tutkimus ei ole pystynyt, eikä tarkoituskaan ole ollut, antamaan tietoa siitä, miksi arvostelu eri oppiaineiden välillä poikkeaa huomattavastikin.

On ilmeistä, että tiedekunnassa on tarve kerätä vastaavia tilastoja jatkossakin. Konkreettisia esimerkkejä muista vastaavanlaisista tutkimuksista olisi harjoitusseminaarien arvosanojen jakauma eri oppiaineissa. Ei riitä, että opiskelijajärjestöt keräävät tilastoja opintosuorituksista, vaan tiedekunnalla on velvollisuus konsistorin tekemän päätöksen perusteella itse seurata suorituspäämääriä, hylkäämisprosentteja ja arvosanajakaumia. Peräänkuulutan sen takia, että tiedekunnassa jatkossakin seurataan näitä suorituspäämääriä, hylkäämisprosentteja ja arvosanajakaumia tätä tutkimusta kattavammin.

Varsinaista tutkimusta kaipaisivat sitä vastoin tiedekunnan opettajien arvostelukäytännöt. Kyseessä olisi laadullinen tutkimus opettajien suorittamasta arviointityöstä. Tämä nyt esillä oleva tutkimus on mielestäni selvästi osoittanut, että nykykäytäntö voimakkaasti vaihtelevine hylkäämisprosentteineen ja arvosanajakaumineen ei ole kestäväällä pohjalla opiskelijoiden oikeusturvan kannalta. Mittaavatko nykyiset arvostelukäytännöt todellakin opiskelijoiden oppimistuloksia objektiivisella ja oikeudenmukaisella tavalla? Kokemukseni mukaan liian usein kuulee opiskelijoiden sanovan, että opintosuorituksen arvostelu on heidän mielestään täysin ennalta arvaamatonta. Vaikka he ovat valmistautuneet tenttiin huonosti, arvosana voi olla hyvä tai päinvastoin.

Jatkotutkimusten ohessa pitäisi tiedeyhteisössä käydä perinpohjainen keskustelu tiedekunnan arviointikäytännöistä ja niiden kehittämisestä. Opetus ei voi olla linjakasta, elleivät myös arviointikäytännöt ole sopusoinnussa muun opetustoiminnan kanssa.

Abstract in English

A FAIR GRADE? ON THE GRADING PRACTICES AT THE FACULTY OF LAW OF THE UNIVERSITY OF HELSINKI

The summative assessment of the students' learning outcomes is a crucial part of the assessment in the field of legal education. In this study, which belongs to the field of university pedagogy, the focus lies on the grading praxis of the 17 compulsory subject studies modules of the Bachelor of Laws degree at the Faculty of Law at the University of Helsinki. On the basis of a three year statistical material and on a selection of literature in university pedagogy conclusions are drawn concerning good and bad practices at the faculty.

Keywords: legal education, bachelor of laws degree, grades, grading scale, summative assessment

---

Lähteet

Kirjallisuus:

- Bagues, Manuel – Labini, Mauro Sylos – Zinovyeva, Natalia*: The Endogeneity of University Grading Standards: Evidence from Italy. Innovation and Higher Education Reform. CESifo Venice Summer Institute 2007, 18–19 July. www.cesifo-group.de/portal/page/portal/ifoContent/B/CESIFO_INHALTE/EVENTS/SUMMER_INSTITUTE/vsi07/vsi07_Papers_IHE/vsi07_ibe_Zinovyeva.pdf. Haettu 29.1.2009.
- Begum, Husnara*: Varying degrees of success: grade inflation hits profession. *The Lawyer* 23.6.2008.
- Biggs, John – Tang, Catherine*: Teaching for Quality Learning at University. What the Student Does. 3rd edition, Glasgow 2007.
- Bridges, Paul – Bourdillon, Bernard – Collymore, Debbie – Cooper, Angela – Fox, Wendy – Haines, Chris – Turner, David – Woolf, Harvey – Yorke, Mantz*: Discipline-related Marking Behaviour Using Percentages: a potential cause of inequity in assessment. *Assessment & Evaluation in Higher Education* 1999, s. 285–300.
- Felton, James – Koper, Peter T*: Nominal GPA and Real GPA: a simple adjustment that compensates for grade inflation. *Assessment & Evaluation in Higher Education* 2005, s. 561–569.
- Freeman, Donald*: Grade Divergence as a Market Outcome. *Journal of Economic Education* 1999, s. 344–351.
- Hornby, Win*: Assessing Using Grade-related Criteria: a single currency for universities? *Assessment & Evaluation in Higher Education* 2003, s. 435–454.
- Karran, Terence*: Achieving Bologna Convergence: Is ECTS Failing to Make the Grade? *Higher Education in Europe* 2004, s. 411–421.
- Karran, Terence*: Pan-European Grading Scales: Lessons from National Systems and the ECTS, *Higher Education in Europe* 2005, s. 5–22.
- Metsämuuronen, Jari*: Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 3. laitos., Jyväskylä 2005.
- Pitkänen, Mikko*: Hyväksytty 99 %. *Inter Vivosin Suuri tenttiverailu*. *InterVivos* 1/2008, s. 24–34.
- Rogers, Bill – Treweek, Phillip – Cunningham, Sally Jo*: A non-linear criterion-referenced grading scheme for a computer literacy course. Working Paper 96/7. Department of Computer Science, University of Waikato 1996.
- Sabot, Richard – Wakeman-Linn, John*: Grade Inflation and Course Choice. *Journal of Economic Perspective* 1991, s. 159–170.
- Sullivan, Kirk P. H.*: Credit and Grade Transfer within the European Union's SOCRATES Programme: unity in diversity or head in the sand? *Assessment & Evaluation in Higher Education* 2002, s. 65–74.
- Yorke, Mantz – Barnett, Greg – Bridges, Paul – Evanson, Peter – Haines, Chris – Jenkins, Don – Knight, Peter – Scurry, David – Stowell, Marie – Woolf, Harvey*: Does Grading Method Influence Honours Degree Classification? *Assessment & Evaluation in Higher Education* 2002, s. 270–279.

Muut lähteet:

ECTS Users' Guide. European Credit Transfer and Accumulation System and the Diploma Supplement. Directorate-General for Education and Culture. 17.8.2004. www.eua.be/eua/jsp/en/upload/ECTS_DS_Users_guide_en.1094119167134.pdf. Haettu 29.1.2009.

Helsingin yliopiston konsistorin pöytäkirja 24.3.2004.

Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan tiedekuntaneuvoston pöytäkirja 9.6.2005.

Helsingin yliopiston oikeusturvajohtosääntö. Helsingin yliopiston kanslerin 23.3.1999 vahvistama Helsingin yliopiston opintosuoritusten arvostelua ja kuulusteluja sekä opintosuoritusten tutkintolautakuntaa koskeva johtosääntö.

Opetuksen ja opintojen kehittämisohjelma 2007–2009. Helsingin yliopiston konsistorin 15.3.2006 hyväksymä. Helsinki 2006.

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan tiedekuntaneuvoston pöytäkirja 21.3.2005.

Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan tiedekuntaneuvoston pöytäkirja 21.7.2005.

Tutkinnonuudistuksen linjaratkaisut Helsingin yliopistossa. Tutkinnonuudistuksen tukiryhmän esitykset. 10.3.2004.